

# OSSERVATORIO LETTERARIO

## \*\*\* Ferrara e l'Altrove \*\*\*

Magyar nyelvű online melléklet - Supplemento online in lingua ungherese

<http://www.osservatorioletterario.net> - <http://xoomer.virgilio.it/bellelettere/> - <http://www.testvermuzsak.gportal.hu>

Ferrara, 2007. augusztus 23. csütörtök

## A boldogságot csak az bírja el, aki elosztja

*Beszélgés Pitti Katalin Liszt Ferenc-díjas operaénekesrel, előadóművésszel*

**Pitti Katalin kiváló operaénekesünk évek óta nem járt az Operában. Hogy miért? Kiderül beszélgetésünkéből. Helyette járja az országot, nemrég tért haza Erdélyből. Fellép mindenfelé, amerre hívják. Művészetével szolgál és erősíti a lelkeket.**



– **1977 óta a Magyar Opera magánénekesese. Épp 30 éves jubileumát ünnepelhetné, de 2000 óta nem láthatjuk az Opera színpadán. Mi történt?**

– A 2000-2001-es évadban szakadt meg kapcsolatom a színházzal. Ma már indulatok nélkül tudok kérdésre válaszolni. 2000 decemberében még *Tosca* premierem volt, s mindig nagyon sokat dolgoztam a *Magyar Állami Operaházban* csakúgy, mint az *Erkel Színház* színpadán. Gyakorlatilag a 2000-es év utolsó opera előadása az enyém volt. Ám az évad második felében jött egy új vezetés, *Győriványi Ráth György* vezetésével, s akkor próbáltam megbeszélni az igazgató úrral, hogy milyen feladataim lesznek jövőre, ám *Szinetár Miklós* akkor azt mondta: – *Katikám új trolibusz sofőr van, majd vele beszélj meg!* Válasza megdöbbenett, de azért megkérdeztem tőle: – *Te hogy adtál át az új trolibusz sofőrnek?*

– **Mindez történt a nagyhírű Magyar Operában...**

– Igen, ez így ment. Közben arra kértek, adjam oda a státuszomat, mert, *Pitti Katalin* vagyok, s lehessen más is 'Pitti Katalin'. Közben a minisztériumtól kaptak egy utasítást, hogy 50 embert el kell küldeniük, s úgy gondolták, én olyan nagy sztár

vagyok, hogy adjam oda a státuszomat, ők majd visszahívnak vendégségbe, becsülve művészetemet. Azóta is hívnak. Illetve jött az új igazgató, aki azt sem tudta, hogy én ki vagyok. Ő küldött nekem egy levelet: nem tud nekem előadást adni, mert strukturálisan átépíti a színházat.

Érdekes módon közben behívtak a televízióhoz egy egyenes tévé adásba, épp az előző napokban kaptam kézhez a levelet, s *Bárdos András* műsorvezető azzal indította az élő adást, hogy mit szólnak hozzá, Pitti Katalint kirúgták az Operából. S nekem minderről úgy kellett beszélnem, hogy ez nem csak az én sérelmem, hanem általában a mi generációnkból ekkor sok embert távolítottak el. Később fordult a kocka, közben Győriványit elküldték és visszajött Szinetár, ám ugyanúgy nem siettek velem foglalkozni, mint korábban. Visszahívtak két *Turandot Liu* szerepre. Ennyi. Azóta be se tettem a lábam az Operába. Nagyon sok fájdalomon vagyok túl. Abban az önhittségben éltem, hogy a színháznak fontos, különleges embere vagyok. Rájöttem, nem vagyok az: se fontos, se különleges nem vagyok, és nem kellemek.

– **Ezt az érzést nehezen dolgozhatta fel.**

– Nagyon nehezen vettem tudomásul, s akkor 49 éves voltam. Ma 55 éves vagyok...

– **Pályája csúcán köszönték meg munkáját!**

– A legértékesebb éveimben rúgtak belém. Letaszítottak az Opera színpadáról.

**– Gondolt arra, hogy elhagyja hazáját?**

– Nem. Akkor voltam válófélben báró férjemtől, s többen azt mondták: – Ugyan már, neked nincs megélhetési problémád, te báróné vagy. De hogy ennek mi köze ahhoz, hogy mennyit dolgoztam az Operaházban, ma sem tudom. Sosem voltam kedvence sem a kommunista vezetésnek, sem az SZDSZ-nek. De 'használtak'. Ha az embereiknek kellett segíteni, azért, hogy ők utazhassanak, én énekeltem az előadásokat itthon. Engem sok helyre el sem engedtek, sok felkérésemet elsüllyesztették a fiók mélyébe. Pedig ha az ember nem válaszol egy felkérésre, oda többször nem hívják. Valójában mindig úgy gondoltam: ha nekem van egy anyaszínházam, az ott munkálkodásom a legfontosabb. Sok anyaszínházi premier miatt több külföldi felkérést utasítottam vissza, vagy épp nemet mondtam egy-egy beugrásra, mert nekem itthon volt premierem. Amit mások lazán félretettek és elmentek. Nem tudom, ki tette jobban? De az biztos, mindig tisztességgel, becsülettel próbáltam működni a pályámon, csakúgy, mint a magánéletemben. A lelki nyugalmat mindennél fontosabbnak tartottam, még az anyagi javaknál is fontosabb. Sokat veszítettem az életemben akár morálisan, akár anyagilag azért, hogy a lelki békém meglegyen.

**– Egyik interjújában nyilatkozta, mennyire fontos a lélek, a szellem és a test harmóniája. Ezt a hármasságot hogyan tudta megőrizni?**

– Enélkül nem lehet létezni. Hívó ember vagyok, s Isten-hitemben egész életemben fejlődtem, egyéni utat jártam be. A mai Pitti Katalin hívó élete nem hasonlítható össze a tíz, húsz évvel ezelőttivel. Az irányultság persze egyértelmű. De az ember időnként sodródik, és olyan helyzetbe kerül, amibe nem akart, s akkor felteszi magának a kérdést: – Hogy kerülhettem ebbe a helyzetbe? S akkor vedd észre a sorozatos jelekből, hogy nem jó helyen vagy, s nem a Te utadon jársz. Akkor vissza kell hátrálni az elágazásig, ahol rosszul döntöttél, és legyen erőd visszatérni a főútvonalra. Ezt a főútra való visszatérést, nagy áldozatok árán mindig megtettem, mai napig megteszem, mert ez a legfontosabb. Illetve, ha ezt nem tesszük meg önszántunkból, az Isten rákényszerít a visszatérésre.

**– Volt ilyen konkrét élménye?**

– Hogyne. Önhittent azt hittem, véglegesen visszatért életembe a valamikori legelső szerelmem, Ács János 50 éves koromban. Pont abban a szezonban, amikor Toscat énekeltem, s az évad végén megtudtam, hogy nem vagyok többé az Operaház tagja. A legnehezebb időszakomban jött vissza az életembe, s azt hittem, létem akkor került az alfától az omegáig teljességbe. Mert vele a szellemi, lelki és az alkotó, emberi női létem harmóniába került. Vele olyan teljességet éltem át, amit mással soha. Ekkor nem gondoltam, hogy bármi történhet velünk, hogy ez a szerelem megsérülhet, vagy vége lehet. S akkor 2005 január utolsó harmadában kaptam egy sms-t, hogy ő beleszeretett egy brazil hegedűművésznőbe és nagyrabecsülve szerelmünket, az ő élete ezentúl másfelé halad. Ebben a pillanatban épp vonaton ültem, Pécsre készültem egy koncertre. Atomjaimra estem, csak sírtam, sírtam. Nem tudtam abbahagyni. Ha nem a Bazilikában kellett volna énekelnem egy alapítvány javára, biztosan nem tudtam volna végigénekelni.

**– Nem ment utána? Nem tett valami lépést?**

– Nem. Egyértelmű helyzetet teremtett. Félévig lebegtetett ebben az állapotban, időnként hazajött néhány napra, majd megint elment, s félév múlva, amikor az általunk létrehozott *Pitti Alapítvány* megszüntetésének folyamatát beindítottuk, egyértelműen elmondta, neki már semmi keresnivalója Magyarországon.

Meg kell mondanom, a báró úrtól sose váltam volna el, noha külön éltünk, Ács János visszatérte miatt adtam be a válópert. Minket egyházi szentség kötött össze, s ekkor végtelen bűnbánat szakadt rám, azon túl, hogy ez az év a depresszió jegyében telt el. 15 kilót fogytam, s nem akartam élni. Ugyanakkor e tavaszon jelentette be a lányom, hogy babát vár, s itt az ideje, szedjem össze magam és menjek orvoshoz! S bizony elmentem az orvoshoz, gyógyszert kaptam, s csak így lábaltam ki ebből a bajból.

Visszaköltöztem ebbe a házba, s ez a *Wolfhard*-tal való szembenézést jelentette, mert sok jó-rossz történt velünk ebben a házban, ha épp Magyarországon voltunk. Bűnbánat járt át, naponta írtam neki németül a leveleket, ami eszembe jutott. Az engem ért fájdalomon keresztül tanultam meg, milyen fájdalmat okoztam neki. Ő erre egyszer válaszolt három sorban, hogy ami köztünk volt, elmúlt, s ő új életet kezdett. Én viszont állandó kötelességemnek éreztem, hogy írjak neki, mert ő nem halt meg, ő él, s úgy éreztem, csak rátartoznak azok a gondolatok, amelyek kiszakadtak belőlem, senki másra. Januártól a következő év húsvétjáig – közben megszületett az unokám –, írtam neki. Később hűgömék tudatták velem, hogy újránősült. Attól kezdve nem írtam neki egy sort sem.

Bennem pedig, amióta megszületett az unokám, arany napsugár ragyog, mert egy csodálatos kicsi emberke érkezett a családba, feladattal együtt. Ismét tele vagyok életenergiával, s arra várok,

hogy értelmesen és hasznosan éljek családom és hazám javára. Ahhoz, hogy a testedben a szellemiséged, és lelked jól érezze magát, rendet kell teremteni.

– **Ha jól számolom, hat házasságon van túl.**

– Öt házasságom volt, Ács Jánossal nem házasodtunk össze.

– **Sokan megirigyelhetnének, mennyi élettapasztalatot szerzett, ugyanakkor a szerelmek küzdelmekkel és csalódásokkal jártak. E nemrégiben nagy csalódása után hisz abban, hogy léteznek *duál*-párok, akik valóban összeillenek?**

– Hiszem. Lelki-párok biztosan léteznek. Nekem a Jánosban való csalódás nagyon mély nyomot hagyott, mert egész életemben ő volt az etalon. Hozzá hasonlítottam mindenkit. De manapság, nem tudom, kicsoda ő? Rettentően sajnálom, mert azóta agyvérzést kapott, s annak a bizonyos kapcsolatnak vége. Számomra az a legrettenetesebb, hogy ez az ember, ma vadidegen! Nagyon sajnálom, kívánom, hogy a bűnbánat járja át és tisztuljon meg! Amíg mindent megbocsát magának és a szőnyeg alá söprögeti a problémákat, s azt mondja, az egyháznak kell megváltoznia, addig nem kap feloldozást.

Amikor megkaptam tőle az sms-t, két emberrel közöltem: a nővérel és a leánnyal. A családom előtt sokáig titkoltam. S mit néztem meg azon a hajnalon, amikor hazatértem Pécsről? A *Passiót!* Moziban már láttam, de egy tanítványomtól megkaptam DVD-n. Azokban a napokban jártam egyedül az utcákat éjszaka, és nem tudtam, mi történt. Egy világ omlott össze bennem. Ma már tudom, a Jóisten azért kényszerített ebbe a rettenetes világföldomlásba, hogy közelebb kerüljek Hozzá. Ne én éljek, hanem Krisztus éljen bennem! Azóta nincs más mottóm, mint Őt keresem mindennap! Nagy szentgyónást végeztem, s legnagyobb bűnömül gyóntam meg Ács Jánost. Mert legnagyobb kísértése volt az életemnek.

– **Érdekes, megtalálta hitét, a fájdalmak és nehézségek közepette...**

– Krisztus urunk is a megpróbáltatásain, fájdalmain, keservein keresztül tanulta meg az engedelmisséget, amit nekünk is meg kell tanulnunk. De ehhez oda kell figyelni Rá. Az életem hátralévő szakaszában csak Vele szeretnék élni! Ha egy nő egyedül él, nincs más társa, csak az Isten és Jézus Krisztus.

– **Őrzi a szépségét, miközben egyedüllétre próbál berendezkedni... Nem ellentmondás ez?**

– Megpróbálom egybetartani magam, mert dolgoznom kell, mert meg kell élni. Amíg dolgozni tudok, amíg hasznos vagyok, addig nekem ez a kötelességem: szolgálom. Nem teszek semmi mást. Nem tudom, lehet-e még nekem párom? Ahhoz hogy áldozhassak, hogy Őt magamhoz vehessem, beragyogjon és kitisztítson, nem szerethetek mást. Az volt a penitencia, ha megteszek mindent, és nem szeretek mást, nem megyek máshoz férjhez, akkor áldozhatok. Nekem ez a tét. Talán ezzel vezeklek és szolgálom.

– **Kedves művésznő, visszatérve szakmai pályájára azzal is szolgál, hogy sokfelé fellép, például magam is hallottam a KDNP március 15-i ünnepségén, Wittner Mária 70. születésnapján, vagy említhetem a *csömöri* szereplését. Illetve rendszeresen megjelent a *Kossuth téren tavaly ősszel. Tudatosan vállalt misszió ez?***

– Abszolút. Az értelmiségieknek kötelességük tenni valamit. *Csoóri Sándor* nagyon megtisztelt, amikor felkért, hogy írjam alá a *Márciusi Chartát*. Így az alapítók között vagyok, s akik csatlakoznak hozzánk, annak csak örvendek. Az értelmiségiek világosan látnak, éreznek és értékelnek mindent. Aki nem áll oda a nemzet mellé, az gyáva! *Márai Sándor* írja a hazaszeretetről, s vele értek egyet: „*A hazának mindig mindent adj oda! Nincs a világnak számodra semmiféle értelme hazád nélkül. Egyáltalán ne várj semmit a hazádtól, csak add oda azt, ami belőled a legjobb. Ez a legfőbb parancs. Bitang az, aki ezt a parancsot nem ismeri.*” Ez a lényeg. Ezt képviselem verssel, dallal, énekkel. Milyen érdekes, Operaházi életem megszakadt, mintha késsel vágták volna el erőm teljében, mert sok mindenre képes lettem volna még. De már nem fáj. Mert rájöttem, az önálló estjeimben – a templomi, vagy ária dalestjeimben –, sokkal többet adhatok az embereknek. Először közelebb vihetem a műfajt. Nem az Olimposzon állok hűvös távolságban, amikor azt hiszik, hogy mi félistenek vagyunk. Ugyanolyan nyomorultak vagyunk, ha nem nyomorultabbak, mint ők. Csak nekünk más a csomag, más a feladat. Mert ha valakinek tehetséget adott az Isten, azzal gazdálkodnia kell. Azzal el kell számolni és kamatoztatni kell visszaadnunk. Kiművelve, megszenvedve érte, vissza kell adni az Istennek, hisz Te vagy az eszköz, a vezető, aki átadod a tudásodat, tehetségedet. Erre 'használ' az Isten. Azért adta a tehetséget.

Önálló estjeimben, hogy mit dalolok, és mit mondok, én választom ki. *Hamvas Béla* írja, – Máraival együtt mindketten fekete listán voltak, de tőlük lehet igazán tanulni: „*A boldogságot csak az bírja el, aki elosztja. A fény csak abban válik áldássá, aki másnak is ad belőle. Mert amikor bennünket elküldtek, az útra bocsátó hatalom így szólt: Rád bízok minden embert. Kivételesen mindenkit.*

*Segíts! Adj enni, adj ruhát, mindenkire vigyázz úgy, mint magadra, és ne hagyd a sötétségben elmerülni. Amit szerzel, amit elérsz, amit tudsz, amit átélsz, osszad meg!*” Ez a lényeg. Átmeneti tulajdonban van minden. Édesapám legnagyobb útravalója így szólt: – *Tanulj fiam, mert az a tiéd, ami benned van!* Milyen igaz. Mindenedet elveszítheted egyik napról a másikra. Megállhat az élet – gondolhatod. De mégsem, mert belőled sarjad újra. Édesapám, édesanyám családját földönfutókká tették, kulák listára kerültek, édesanyám szüleit az oroszok tömegsírba lőtték.

#### – **Hogy történt mindez?**

– Mi szentesiek vagyunk. Több generációra visszavezetve gazdag gazdálkodó emberek voltak. Atyai nagyapám agyvérzést kapott, sose tért magához, míg meg nem halt, mert mindent be kellett „önként” szolgáltatni. Elvettek mindenünket. Édesanyám szüleit nem ismerem, mert Mamika akkor 13 éves volt, a két bátyja már fogságba került. A szülők a kicsi lánnyal elmenekültek Dunántúlra, Bodajkra, ahol egy bányában bujkáltak. Amikor az orosz front odaért, a helyiek árulása következtében tömegsírba lőtték őket. Anyukám úgy menekült meg, hogy elszaladt.

S milyen érdekes, ezt csak tavaly ősszel mesélte el az 56-os évforduló hangulatában. Mindennap mentünk a Kossuth térre. Sokszor hívnak olyan műsorba is, ahol arra kérnek, énekeljek nótát. Hát nem sok nótát tudok, mert a klasszikus irodalmon nőttem fel. Inkább még több népdalt szeretnék ismerni. De eszembe jutott, hogy atyai nagymamámnak ismertem a nótáját, a *Kék Nefelejcs* című dalt sokszor énekeltük neki Ilona napkor az ablaka alatt. Egyszer 13-an unokatestvérek köszöntöttük őt, s eszembe jutott, hogy a másik Nagyanyámnak vajon mi lehetett a kedvenc nótája? Nekem azt meg kell tanulnom. Ekkor édesanyám elsírta magát és azt mondta: *A kanyargó Tisza partján*. Ezt sokat hallotta édesanyjától, amikor bujkáltak. Mintha érezte volna, hogy ő sose kerül vissza a falujába: *A Tisza partján temesetek el engem*. Ekkor mesélte el, hogyan menekült meg a nagyanyám.

Mi a Baross térre költöztünk Budapestre, mert édesapámat azzal fenyegette meg halálosan egy kommunista, hogy kinyírja családotul. Akkor apám felköltözött vidékről a fővárosba. Ellehetetlenítették őket, s ekkor otthagytunk mindent. A *Köztársaság téri* általános iskolába jártam, s mindennap elmentem a Pártház elé. Akkor gyerekfejjel persze nem tudtam, merre járok. De Apukám mindig azt mondta: – Gyerekek, ha sok ember van valahol, ne bámészkodjatok, hanem azonnal jöjjetek haza!

#### – **A kommunizmus elől nem akart elmenekülni?**

– Képzelve, milyen tehetséges lehettem, ha elindult a művész-pályám és 'használtak'. Édesapám nem akarta, hogy erre a pályára menjek. Nagyon szigorúan nevelt minket a húgommal. Ő inkább orvosnak, mérnöknek, vagy tanárnak szánt, én azonban énekelni szerettem volna. Szegénynek nagy csapást jelentett az énekesi pályám, később azonban megbocsátotta nekem, sőt nagyon büszke édesapa volt.

#### – **Sokszor hívják Erdélybe is...**

– Világ életemben vágytam Erdélybe, többször jártam már ott. Székelyföldre mindig áhítattal lépek. Ők megszenvedték magyar sorsukat. Végtelenül becsülöm, tisztelem és testvéreimként szeretem őket. *Kolozsváron* és *Nagyváradon* vendégszerepeltem már, de a *Hargita* és *Csík* megyékbe csak most jutottam el. Azt hittem, engem ott egyáltalán nem ismernek. De nem így történt. Ahogy megálltam valahol, megismertek: – Jaj, itt a Pitti Kati.

De visszatérve a hivatásomra: ez a rendszer engem egyáltalán nem 'használ'. Főleg, amióta a Kossuth téren felléptem. Egy példát mondok rá: szentendrei fellépésem után a szervező azzal bízta az újságírókat, hogy itt a lehetőség, riportot készíthetnek velem. Erre azt válaszolták neki: – A Pitti Katalinnal? Csak nem gondolja, Kossuth teres volt! Ez megy! Ezt követően tele volt a templom, állva tapsoltak, s azt mondták, ez volt a szentendrei nyári fesztivál legsikeresebb estje. A szervező pedig azzal vigasztalt: – Mintha most rehabilitáltak volna téged!

A Kossuth téren mindennap ott voltam kezdettől fogva. Amikor fölment a pódiumra *Papp Lajos*, *Jókai Anna*, és *Schmitt Pál*, állandóan hívtak, hogy miért nem éneklek nekik. Fölmentem. De senkit nem bántottam, csak imádságra bízattam mindenkit, s azt mondtam, bizzunk abban, hogy nem mindenki gazember. S lesz, aki feláll ebből a csapatból, s nem vállalja tovább az arcát ebben a bandában. Nem volt. Ekkor régi barátaim közül *Juszt Laci* és *Kövári Kati* írtak nekem egy levelet, hogy te azzal az áldott jó szíveddel felakasztanád őket? Erre nem is válaszoltam. De képzelje el, nem fölhív és elmondja véleményét, hanem üzen nekem, hogy töröljem őket a listámról.

Szokták mondani, hogy ne politizáljak. Erre az a válaszom: – Miért, ő politizálhat azzal, hogy engem kirekeszt? Ki a kirekesztő? De édesanyám, és a húgom már mondják, hogy vigyázzak, mert van egy gyermekem, és egy unokám. Mert úgy telt el az életük, hogy félniük kellett. Az apám 65 évesen félelemben halt meg. – Vigyázz, mert ezek agyonlőnek, vigyázz, mert agyonvernek – ezeket mondta. Így halt meg az apukám. Ezt meg lehet bocsátani? Megbocsátani lehet, de elfelejteni nem tudom. A



földönfutóvá tett családoknak a megölt hozzátartozóit nem lehet visszaadni! Mindig mondom: – Ha a Holokauszt bűnöseit – nagyon helyesen – üldözzük, a kommunizmus bűnöseit is üldözni és bíróság elé kell állítani! Mert mai napig mindenütt a kommunisták és leszármazottaik néznek velünk szembe.

– **Ezért lépett fel Csömörön is a *Kommunizmus áldozatainak emlékmű* avatásán, hogy erősítse honfitársaiban a lelket?**

– Igen, ez a dolgom. Azokat, akik tudják, hol a szívük, s ezért a Hazáért dobog, s ennek a Hazának gyermekei, és Istennek munkatársai, őket maximum erősíteni kell! De azért is megyek, s hiszem, ha ott van egy 'tégla', aki kíváncsi, megszólítom őt. Mert amit mondok, szívemből, lelkemből, teljes becsületemmel, étetemmel, véremmel mondom. Ha ezt nem érzi, nagy baj van vele.

– **Hogyan sűrítene néhány mondatba élete esszenciáját?**

– Hogy szeretetben és egymásra odafigyelve éljünk. Ez sokszor épp a legszűkebb környezetben nehéz. Mert nagyon be vagyunk szorítva a sarokba, ahonnan már nem hátrálhatunk. Ahogy *Döbrentei Kornél* költő mondja: Már az anyaméhbe hátráljunk? Nem hátrálhatunk tovább!

Beléptem Papp Lajos *Kárpát Haza Nemzetőrség* nevű Egyesületébe, ahol csak Istenhívó emberek jelentkezhettek, akik tartják a 10 parancsolatot. Azért vagyunk ott, hogy lelki, szellemi energiáinkkal segítsünk. A szellemi energia és a tiszta lelki energiák erejében hiszek. Ettől félnek egyébként... De ne féljenek, hanem örvendjenek neki, és csatlakozzanak minél többen. Hiszek a Haza feltámadásában! Ezt nagyon hiszem. Annyi áldozat, fűszál harc nem lehet hiábavaló. Ha mindenki mindennap elvégzi a reá mért feladatot, amit a lelke diktál, s kinyitja a lelkét teljesen az égig, az isteni felé, a tiszta energiák felé, akkor az angyalok mindenben segítenek bennünket. Hogy azt teljesítsük, amit Isten reánk bízott és elvár tőlünk...

Hazánk jelenlegi állapota miatt zokognunk kellene naponta. De erre nem használhatjuk az energiáinkat. Azt kell átgondolnunk, hogy ebben a szorongatott helyzetben mit tehetünk? Nem véletlen, hogy itt található Dobogókőn a Földgolyó szívcsakrája. Nekünk sok feladatunk lesz a világ számára, hogy megmutassuk a kiutat. Mert nagyon edzettek vagyunk a túlélésben. Mi a túlélés professzorai vagyunk. Amikor elmegyek Székelyföldre, – oda kell menni tiszta energiáért –, eszembe jut, mit is mondott Kodály Zoltán róluk: – *Ha magyar akarsz lenni, el kell kezdened székelynek lenni!* Oda minél többet járj! Kodály mondta azt is: – *Magyar az, aki a magyar kultúra része. Pénzt, vagyont lehet örökölni, de kultúrát nem. Annyira vagy kulturált, amennyire megszerzed. S továbbmegyek: – Magyarságot sem lehet örökölni. Csak annyira vagy magyar, amennyire azt megszerzed.* Tiszta forrásokhoz kell eljutnunk az imádság erejével.

**Frigyesy Ágnes**